

Максим ОДНОРОГ, канд. екон. наук, доцент

e-mail: Odnorog_BTNAU@ukr.net

ORCID: 0000-0002-6650-6181

Ілля МАЛИШКО, здобувачка вищої освіти

e-mail: Malyshko2024@gmail.com

ORCID: 0009-0008-9487-7343

Олексій КОТЛІНСЬКИЙ, здобувачка вищої освіти

e-mail: econompidpr@gmail.com

ORCID: 0009-0004-0682-6652

Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна

ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ МАЛОГО АГРОПІДПРИЄМСТВА

Ключові слова: *управління капіталом підприємства, золоте правило фінансування, золоте правило економіки, фінансовий важіль.*

Вступ. Стабільний економічний розвиток кожного суб'єкта господарювання багато в чому залежить від того, як вирішуватимуться питання щодо формування та використання капіталу. Ефективна політика управління структурою капіталу підприємства суттєво підвищує рівень його фінансової стійкості, відповідно виникає потреба формування найбільш оптимального механізму управління капіталом для його ефективного використання. Від того, наскільки раціонально використовується капітал, багато в чому залежить результат та ефективність діяльності підприємства. При дотриманні певних пропорцій власного та позикового капіталу можна забезпечити платоспроможність підприємства, необхідний рівень фінансової незалежності, рентабельності, тому важливим є обґрунтування оптимальної структури капіталу підприємства. Аналіз процесу управління як власним, так і позиковим капіталом та визначення основних шляхів підвищення його ефективності є першочерговим завданням для будь-якого підприємства.

Особливе місце в теорії та практиці управління капіталом підприємства займають питання галузевих особливостей з урахуванням масштабів діяльності.

Мета. Метою статті є виявлення особливостей підходів до управління капіталом малого агропідприємства з урахуванням характеру діяльності. Для досягнення поставленої мети мають бути досліджені теоретичні підходи до

управління підприємством загалом та капіталом, зокрема, а також практичний досвід управління малим підприємством.

Результати. Управління капіталом є одним із складових системи управління підприємства. Під управлінням капіталом мають на увазі «...систему принципів та методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із встановленням оптимальних параметрів обсягу та структури капіталу, а також його залучення з різних джерел та в різних формах для здійснення господарської діяльності підприємства з найбільшою ефективністю та віддачею». При здійсненні фінансово-господарської діяльності підприємства капітал є інвестиційним та виробничим ресурсом, використання якого має приносити максимальний ефект за оптимальних витрат і ризиків.

Рівень ефективності управління капіталом підприємства можна перевірити шляхом визначення відповідності окремих позицій балансу вимогам золотого правила фінансування. Сенс його полягає у необхідності узгодження термінів, на які мобілізується капітал, з тими термінами, на які ці кошти інвестуються у конкретні фінансові чи реальні господарські проекти. Іншими словами, фінансовий капітал має бути залучений на строк, не менший за той, на який він вкладається у необоротні та оборотні активи фірми.

Важливою складовою правильної стратегії управління капіталом підприємства є оптимізація його структури. Необхідність оптимізації структури капіталу підприємства обумовлена низкою причин:

- співвідношення «власний капітал – залучені ресурси» по-різному впливає на прибутковість підприємств, тому перед підприємством стоїть дилема: залучати кошти та платити за них або нарощувати обсяг власного капіталу;
- на структуру капіталу впливає формування політики щодо розширеного відтворення виробничих фондів, як підприємства, так і народного господарства загалом;
- в умовах конкуренції великого значення набувають показники, що характеризують фінансову стійкість та платоспроможність суб'єктів підприємництва, що пов'язано зі структурою капіталу.

Основними показниками формування ефективної структури капіталу є частка залучених коштів у фінансових ресурсах, тобто, співвідношення між власним та позиковим капіталом. Проте, ця характеристика структури капіталу по-різному проявляється і досягається для підприємства малого бізнесу, тому потрібно виявлення закономірностей за сучасних умов [1, с. 68].

До специфічних характеристик у формуванні структури капіталу підприємств відносять:

- 1) орієнтованість внутрішніх джерел фінансування, надія на «власні сили»;
- 2) популярність комерційного кредиту;
- 3) активне використання неформального ринку капіталу – кредитів приватних осіб.

Тим самим, можна зробити висновок, що структура капіталу малих фірм в Україні зміщена на користь не інституційних джерел [2, с. 85].

Можна погодитися з наведеними вище особливостями формування капіталу підприємств і в АПК, хоча вважаємо за необхідне врахувати ще таку характеристику організації ефективної діяльності підприємств – галузеву приналежність, оскільки об'єктивно існують розбіжності у чинниках як організації, так і здійснення діяльності у окремих сегментах.

Щодо діяльності малих підприємств в АПК, необхідно враховувати важливий фактор діяльності – природно-ресурсний потенціал регіону, який, в свою чергу, впливає на вибір спеціалізації з урахуванням місцевих умов та обставин. Крім того, особливості має і стан аграрного ринку.

Вважаємо, що особливості аграрного виробництва та економічних механізмів на мікро-, мезо- та макрорівнях є причинами виникнення ризиків діяльності малого підприємництва в агропромисловому комплексі. Так, ризик негативного впливу природнокліматичних умов присутній і значно впливає, оскільки цей фактор складно передбачити і нейтралізувати; ризик недоступності кредитних коштів, не опрацьованість та незацікавленість кредитних установ можуть виявитися у відмові банку у видачі кредитних коштів, високої ризикованості бізнесу; ризик, пов'язаний з організацією підприємства, може виявлятися у недостатності ресурсної бази,

збільшенні витрат на постачання сировини, зміну стратегії розвитку підприємства...» [3, с. 61].

Слід підкреслити, що стосовно розглянутої проблеми формування капіталу та ефективності його використання для малого підприємства в системі АПК необхідно враховувати і реальні можливості залучення позикового капіталу.

Щоб оцінити, наскільки ефективними були зміни у структурі капіталу і як вони вплинули на діяльність підприємства, доцільно проаналізувати, наскільки підприємство дотримується так званого «золотого правила» розвитку підприємства, або «золотого правила» економіки. Це правило дозволяє зробити висновки про позитивний чи негативний економічний розвиток підприємства, у тому числі і про рівень використання капіталу, а з точки зору досягнення кінцевої мети діяльності про одержання прибутку. Позитивний економічний розвиток підприємства неможливий без встановлення стану фінансової рівноваги.

Збільшення рентабельності власного капіталу можливе лише для формування оптимальної структури сукупного капіталу організації, тобто співвідношення коштів і коштів позикових, що забезпечує позитивний ефект фінансового важеля.

Висновки. В результаті проведених досліджень можна відзначити, що для підприємств характерне зниження ефекту фінансового важеля, що обумовлено зменшенням рентабельності власного капіталу за рахунок позикового капіталу. Збільшення рентабельності власного капіталу можливе лише для формування оптимальної структури сукупного капіталу організації, тобто співвідношення коштів і коштів позикових, що забезпечує позитивний ефект фінансового важеля.

Відзначається негативний вплив змін у структурі капіталу на діяльність підприємств. Підприємства не дотримуються так званого «золотого правила» розвитку підприємства, чи «золотого правила» економіки, що свідчить про негативний економічний розвиток підприємств, у тому числі про низький рівень використання капіталу.

Перспективи подальших досліджень. Наступні наукові дослідження необхідно направити на детальне вивчення факторів, що впливають на фінансову рівновагу, оскільки співвідношення власних коштів і коштів позикових має бути оптимальним.

Конфлікт інтересів. Використано етичний принцип уникнення конфлікту інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дробот Я. В., & Корнієнко І. С. (2022). Управління капіталом в контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*, 1, 68–78.
2. Попрозман О. І., Михайлов А. П., Кургузенкова Л. А., & Опанасенко О. М. (2023). Управління власним капіталом підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*, 1, 85–93.
3. Хумарова, Н. І., & Лайко О. І. (2020). Теоретичні засади управління капіталізацією підприємства. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*, 3 (49), 61–68.